

ROZHODČÍ SOUD

při Hospodářské komoře České republiky
a Agrární komoře České republiky

Rozhodčí řízení

Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu České republiky a Ústavního soudu České republiky k podjatosti a vyloučení rozhodce

Opakované jmenování rozhodce

Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. I. ÚS 2703/18

K vyloučení konkrétní osoby rozhodce z projednávání a rozhodnutí o věci pro podjatost nemůže postačovat pouhé tvrzení, že je jednou ze stran rozhodčí smlouvy opakovaně, event. i dlouhodobě, jako možný rozhodce navrhován. Jmenovitě stěžovatelem zmiňovaná ekonomická závislost rozhodce je v soudní praxi Nejvyššího soudu ztotožňována spíše s ekonomickým vztahem bezprostředním a přímým, tj. pakliže rozhodce např. současně působí jako zaměstnanec jedné ze stran rozhodčí smlouvy, jako obchodní partner, potažmo jako kolega v zaměstnaneckém či obdobném poměru, a nelze jej tedy spatřovat jen v tom, že rozhodci vzhledem ke každé jím vyřízené věci vzniká nárok na odměnu. V opačném případě by totiž mohla být totožná námitka vznášena i vůči stálým rozhodčím soudům, jež ostatně taktéž mohou strany sporu do rozhodčích doložek navrhovat opakovaně, což její relevanci zjevně vylučuje (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 4022/2017 ze dne 23. 1. 2018).

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 8. 2019, sp. zn. II. ÚS 1851/19

Ústavní soud má nicméně za to, že s přihlédnutím k okolnostem nyní projednávaného případu (jak se podává z ústavní stížnosti, ze sdělení Okresního soudu v Pardubicích vyplývá, že Mgr. J. F. rozhodoval v posledních letech jako rozhodce více než 13.000 spisů, v nichž jako oprávněná vystupovala vedlejší účastnice) lze uvažovat rovněž o podjatosti právě z důvodu opakovaného a nikoliv zanedbatelného využívání jednoho a téhož rozhodce (takový rozhodce je v odborné literatuře označován jako tzv. repeat player – srov. RYŠAVÝ, Lukáš. Nezávislost a nestrannost rozhodce. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 135). Ústavní soud si je vědom, že opakované využívání jednoho rozhodce není v praxi ničím neobvyklým, neboť taková osoba zpravidla (a právě proto) disponuje potřebnými znalostmi a zkušenostmi, současně však skutečně nelze vyloučit, že v těchto situacích může vztah mezi rozhodcem a oprávněným subjektem přerůst až v ekonomickou závislost.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2019, sp. zn. 33 Cdo 1034/2018

K otázce tzv. ekonomické závislosti rozhodců ve vztahu k jejich případnému možnému vyloučení byl v ustálené judikatuře soudů (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne

13. 2. 2018, sp. zn. 20 Cdo 5642/2017, nebo usnesení ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4022/2017) přijat závěr, že opakovanost zápisu totožných jmen do rozhodčích smluv zjevnou ekonomickou závislost nezakládá, a zejména – může ze své podstaty, tj. kdyby byla skutečně dána, představovat toliko dovolatelný indikátor (snad možného) předpokladu vyloučení rozhodce, jak jej ustavuje § 8 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění do 31. 12. 2013, dále jen „z. r. ř.“; sama o sobě však namítaná „opakovanost“ bez dalšího neznamena, že by rozhodce nemohl – pakliže zároveň není tvrzen žádný jeho osobní vztah k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům – věc projednat a rozhodnout. Ostatně jistou „opakovanost“ osoby rozhodce zákon o rozhodčím řízení výslovně předpokládá – a nelze ji tudíž už proto považovat nejen za „nemravnou“, natožpak bezprostředně vedoucí k úspěšné námitce vyloučení rozhodce z rozhodování.

Profesní spolupráce rozhodce

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 23 Cdo 3150/2012

Je-li stranami zvolený rozhodce zvolen z řad advokátů, lze předpokládat a současně jej nelze v takové činnosti omezovat, že bude v běžném pracovním styku v kontaktu např. s jinými advokáty, přičemž takováto běžná profesní spolupráce nemusí sama o sobě znamenat okolnost, která by vzbuzovala důvodné pochybnosti o případném poměru takového rozhodce z řad advokátů k jinému advokátovi zastupujícího účastníka rozhodčího řízení. Důvodné pochybnosti o poměru rozhodce z řad advokátů k jinému advokátovi zastupujícího účastníka rozhodčího řízení by mohla vyvolat např. dlouhodobá spolupráce mající povahu určité ekonomické závislosti, např. spolupráce ve společné advokátní kanceláři.

Důvodnou pochybnost o podjatosti rozhodce nemůže v projednané věci vyvolat ani společná účast rozhodce a zástupce účastníka v profesní nebo společenské organizaci, zde v Disciplinární komisi FAS ČR.

Oznamovací povinnost rozhodce

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2020, sp. zn. 23 Cdo 1337/2019

Porušení povinnosti rozhodce oznámit okolnost, která by mohla vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti, není samo o sobě důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu. Důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu může být skutečnost, že věc projednal a rozhodl vyloučený rozhodce.

Zprostředkování oznámení rozhodce (možnost namítat podjatost rozhodce)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2193/2022

Důvod zamítnutí návrhu na zrušení rozhodčího nálezu podle § 33 zákona o rozhodčím řízení není dán tehdy, jestliže straně, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, nebylo zprostředkováno oznámení rozhodce rozhodčímu soudu o okolnostech, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti. Právní posouzení odvolacího soudu je tudíž nesprávné.

Již v právních závěrech R 90/2021 bylo demonstrativním způsobem poukazováno na jeden z příkladů, kdy strana rozhodčího řízení neměla možnost namítat vyloučení rozhodce (nesplní-li rozhodce oznamovací povinnosti rozhodce vůbec). Takovou okolností je však i situace, splní-li rozhodce svou oznamovací povinnost vůči rozhodčímu soudu, stranám rozhodčího řízení však informace o možné podjatosti nejsou rozhodčím soudem zprostředkovány a strana rozhodčího řízení nemá možnost podjatost rozhodce namítat.

Užití Směrnice IBA

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2020, sp. zn. 23 Cdo 1337/2019

Směrnice IBA obsahuje po svých aktualizacích od roku 2014 mj. popis jednotlivých obecných principů podle významu možného zásahu do nezávislosti a nestrannosti rozhodce. Na jednotlivé typové situace aplikuje systém analogického užití barev semaforu podle jejich závažnosti (červený, oranžový a zelený seznam), jak na ně poukazuje i odvolací soud. Aplikace těchto pravidel nemůže být v České republice s ohledem na odlišnou právní úpravu přímá, pro některé obdobné případy však může být určitým inspiračním zdrojem, vždy však s nutností poměrování s českou zákonnou úpravou.

Pozn. RS: Pravidla IBA Guidelines on Conflicts of Interests in International Arbitration nejsou bez dalšího ujednání stran pro české rozhodčí řízení závazná, ale jsou důležitým mezinárodně uznávaným vodítkem pro vyloučení rozhodce z důvodu podjatosti a za zdroj inspirace je považuje i český Nejvyšší soud.

Autor:

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

V Praze dne 10. 6. 2024

Aktualizováno: 3. 4. 2025